

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

PARTICULARITĂȚILE SOLUȚIONĂRII LITIGIILOR FAMILIALE

CURRICULUM

FORMATOR:

Valentina CEBOTARI,
doctor în drept, conferențiar universitar

CHIȘINĂU - 2012

I. PRELIMINARII

Dreptul familiei constituie totalitatea normelor juridice ce reglementează relațiile personale nepatrimoniale și patrimoniale ce iau naștere din căsătorie, rudenie, adopție și alte relații sociale asimilate de lege celor familiale.

Apariția, dezvoltarea și consolidarea raporturilor familiale, protecția drepturilor copilului sînt aspectele cele mai importante care se completează constituind dreptul familiei bazat pe principii moderne. Actele internaționale privind drepturile omului consideră că familia necesită ocrotire din partea statului.

Dreptul familiei studiază normele privind încheierea și încetarea căsătoriei, desfacerea și declararea nulității căsătoriei, regimul legal al bunurilor soților, proprietate comună în devălmășie, regimul juridic al bunurilor personale ale soților, regimul legal al contractului matrimonial și mijloacele juridice de apărare a drepturilor soților, inclusiv a dreptului de proprietate.

Dreptul familiei studiază, de asemenea, relațiile juridice dintre părinți și copii, raporturile care rezultă din rudenie și adopție etc.

Prin urmare, disciplina de studii *Dreptul familiei* din cadrul Institutului Național al Justiției oferă viitorilor judecători și procurori posibilitatea aprofundării cunoștințelor teoretice și practice, însușirii și aplicării corecte a legislației ce reglementează raporturile familiale.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

Obiectivele principale ale disciplinei constau în asigurarea procesului instructiv-didactic în vederea studierii temeinice a dreptului familiei și aprofundarea cunoștințelor audiențelor în acest domeniu, însușirea metodelor de aplicare și interpretare a legislației naționale și a tratatelor internaționale în soluționarea litigiilor din acest domeniu.

La nivel de cunoaștere și înțelegere audientul trebuie:

- să identifice normele și instituțiile dreptului familiei;
- să stabilească corelația dintre dreptul familiei și celelalte ramuri de drept;
- să argumenteze principiile generale ale dreptului familiei;
- să identifice modalitățile de realizare a drepturilor familiale și a mijloacelor de apărare a acestor drepturi, îndeplinirea obligațiilor familiale și metodele de sancționare pentru neexecutarea lor;
- să determine condițiile de fond și formă pentru încheierea căsătoriei;
- să explice formele de protecție a copiilor lipsiți de grija părintească, cum sînt adopția, tutela, casele de copii tip-familie, condițiile de fond necesare pentru a fi îndeplinite în fiecare caz concret, cît și condițiile de formă;
- să stabilească drepturile și obligațiile patrimoniale și nepatrimoniale ale soților;
- să determine temeiurile de încetare a căsătoriei;
- să analizeze procedura extrajudiciară și judiciară de desfacere a căsătoriei.
- să identifice particularitățile aplicării legislației familiale în spațiu, în timp și asupra persoanelor;
- să determine particularitățile instituțiilor adopției și tutelei;

La nivel de aplicare:

- să analizeze particularitățile raporturilor juridice familiale;
- să examineze organele de stat preocupate de protecția familiei și funcțiile acestora în domeniul ocrotirii familiei, mamei și copilului, a copiilor lipsiți de grijă părintească;
- să analizeze mijloacele de apărare a drepturilor familiei, precum și executare a obligațiilor familiale;
- să interpreteze actele legislative și normative în domeniu.

- să stabilească corelația dreptului familiei și altor ramuri de drept;

La nivel de integrare:

- să estimeze oportunitatea studierii dreptului familiei ca o ramură de drept distinctă ce reglementează relațiile personale nepatrimoniale și patrimoniale care iau naștere din căsătorie, rudenie, adopție și alte relații sociale similare celor familiale;
- să generalizeze practica judiciară și să întocmească proiecte de note informative;
- să estimeze contradicțiile dintre norme în cadrul unui act legislativ, precum și între norme din diferite acte legislative și normative și să elaboreze propuneri *de lege ferenda*;
- să soluționeze eficient litigiile familiale;
- să întocmească tranzacții de împăcare a părților și hotărâri judecătorești.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	Numărul de ore		Evaluarea
		C	S	
SO	II	-	24	colocviu diferențiat

IV. TEMATICA ȘI REPREZENTAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Desfacerea căsătoriei.	2
2.	Nulitatea căsătoriei	2
3.	Soluționarea litigiilor privind educarea copiilor.	2
4.	Împărțirea proprietății comune în devălmășie a soților	4
5.	Rezilierea și nulitatea contractului matrimonial	2
6.	Stabilirea și contestarea paternității maternității	2
7.	Decăderea și restabilirea în drepturile părintești	4
8.	Obligația de întreținere dintre membrii familiei	2
9.	Adopția	4
	În total	24

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	CONȚINUTURI
<ul style="list-style-type: none"> - să definească noțiunea de <i>căsătorie</i>; - să determine caracterele juridice ale căsătoriei; - să clasifice condițiile de fond ale căsătoriei; - să enumere condițiile de formă ale căsătoriei; - să analizeze procedura de înregistrare a căsătoriei; - să determine temeiurile de încetare a căsătoriei; - să descrie în ce cazuri se admite restabilirea căsătoriei; - să determine modalitățile de desfacere a căsătoriei; - să analizeze temeiurile divorțului și procedura divorțului la organele de stare civilă; - să descrie procedura de desfacere a căsătoriei pe cale judiciară; - să efectueze clasificarea nulității căsătoriei; - să determine cazurile de nulitate absolută și relativă a căsătoriei; - să stabilească regimul juridic al nulității căsătoriei; - să analizeze efectele juridice ale nulității căsătoriei; - să stabilească efectele bunei-credințe în cazurile de nulitate a căsătoriei. 	<p><i>Încheierea, încasarea desfacerea și declararea nulității căsătoriei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea și caracterele juridice ale căsătoriei. • Condițiile de fond și lipsa impedimentelor la căsătorie. • Condițiile de formă și procedura încheierii căsătoriei. • Modurile de încetare a căsătoriei. • Modalitățile de desfacere a căsătoriei. • Efectele juridice ale încetării și desfacerii căsătoriei. • Nulitatea absolută și relativă a căsătoriei. • Prescripția acțiunii privind declararea nulității căsătoriei. • Nulitatea căsătoriei și buna-credință.
<ul style="list-style-type: none"> - să caracterizeze drepturile și obligațiile personale ale soților; - să determine importanța relațiilor personale dintre soți; - să analizeze numele, cetățenia, domiciliul soților; - să compare relațiile personale nepatrimoniale cu relațiile patrimoniale dintre soți; - să analizeze natura juridică a comunității de bunuri – proprietate comună în devălmășie și proprietate comună pe cote-părți; - să stabilească regimul juridic al darurilor de nuntă ale soților; - să analizeze situațiile de încetare a dreptului de proprietate comună în devălmășie și împărțirea bunurilor comune; - să determine natura juridică a datoriilor soților; - să definească noțiunea de contract matrimonial; - să enumere caracterele juridice ale contractului matrimonial; - să analizeze temeiurile de modificare, reziliere, încetare și declarare a nulității contractului matrimonial. 	<p><i>Dreptul și obligațiile personale nepatrimoniale și patrimoniale ale soților</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Egalitatea în drepturi și obligații a soților. • Numele, cetățenia, domiciliul și capacitatea de exercițiu a soților. • Alte drepturi și obligații nepatrimoniale ale soților. • Noțiunea de regim juridic al bunurilor soților. • Regimul legal al bunurilor soților. • Proprietatea comună în devălmășie a soților. • Proprietatea personală a soților. • Determinarea cotelor-părți în proprietatea comună în devălmășie a soților în caz de împărțire a bunurilor. • Regimul contractual al bunurilor soților. • Noțiunea, caracterele juridice și

	<p>condițiile de validitate ale contractului matrimonial.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conținutul contractului matrimonial. • Modificarea, rezilierea, încetarea și declararea nulității contractului matrimonial.
<ul style="list-style-type: none"> - să determine esența relațiilor juridice dintre părinți și copii; - să analizeze procedura atestării provenienței copiilor, stabilirea paternității și a faptului recunoașterii paternității; - să enumere probele posibile în materia stabilirii paternității și a faptului recunoașterii paternității; - să descrie procedura de contestare a paternității (maternității) și probele în această materie; - să determine termenele de prescripție în cazul pretențiilor ce decurg din raporturile familiale; - să enumere, reieșind din legislația în vigoare, drepturile copiilor minori; - să determine domiciliul copilului minor; - să utilizeze mijloacele de realizare a drepturilor copiilor; - să determine modul de exercitare a dreptului de proprietate în cazul minorului și cine administrează patrimoniul acestuia; - să interpreteze regulile privind reprezentarea minorilor; - să identifice sancțiunile prevăzute de lege pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor părintești; - să analizeze sancțiunea decăderii din drepturile părintești și procedura în fața instanței de judecată; - să interpreteze efectele decăderii din drepturile părintești; - să analizeze răspunderea părinților pentru faptele ilicite ale copiilor; - să determine quantumul pensiei de întreținere pentru copiii minori; - să descrie procedura de examinare a acțiunii privind pensia de întreținere; - să determine momentul încasării pensiei alimentare; - să descrie situațiile de majorare, micșorare sau scutire de la plata pensiei de întreținere; - să stabilească mărimea pensiei de întreținere pentru copiii rămași fără ocrotire părintească; - să analizeze obligația părinților de a-și întreține copiii majori, inapți de muncă și circumstanțele care se iau în considerație la stabilirea mării 	<p><i>Relațiile juridice dintre părinți și copii. Obligația de întreținere</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Atestarea provenienței copiilor. • Stabilirea paternității de către organele de înregistrare a actelor de stare civilă • Stabilirea paternității în instanța de judecată. • Contestarea paternității (maternității) • Situația legală a copilului. Numele, cetățenia, naționalitatea și domiciliul copilului. • Drepturile copiilor minori. • Drepturile și obligațiile părinților. • Sancțiunile prevăzute de legislație pentru neîndeplinirea obligațiilor părintești. • Obligația părinților de a-și întreține copiii minori. • Mărimea pensiei alimentare pentru copiii minori. Cazurile de reducere a pensiei alimentare. • Obligația părinților de a-și întreține copiii majori inapți de muncă. • Obligația copiilor majori de a-și întreține părinții.

<p>pensiei, în caz de litigiu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - să descrie temeiurile apariției obligației copiilor de a avea grijă și de a acorda ajutor părinților, precum și temeiurile de scutire de obligația de întreținere. 	
<ul style="list-style-type: none"> - să definească noțiunea de adopție; - să analizeze condițiile de fond și de formă ale adopției; - să descrie procedura adopției; - să enumere persoanele care pot fi adoptate și cele care au dreptul de a adopta; - să analizeze impedimentele adopției; - să interpreteze procedura adopției, inclusiv în fața instanței de judecată; - să stabilească instanța competentă să încuviințeze adopția; - să analizeze condițiile și cazurile de adopție internațională; - să determine atribuțiile comitetului pentru înfiere și ale autorităților tutelare; - să stabilească efectele adopției pentru adoptator, adoptat și părinții naturali ai ultimului; - să analizeze temeiurile anulării și declarării nulității adopției; - să explice temeiurile de anulare sau declarare a nulității adopției. 	<p>Adopția</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiuni generale cu privire la adopție. • Condițiile de fond pentru încuviințarea adopției. • Condițiile de formă pentru încuviințarea adopției. • Procedura adopției. • Adopția internațională. • Condițiile și cazurile adopției internaționale. • Efectele juridice ale adopției. • Încetarea adopției.

VI. EVALUAREA DISCIPLINEI

A. Mostră de evaluare curentă

Studii de caz, referate, analiza cauzelor concrete, elaborarea și publicarea articolelor științifice, participarea la conferințe științifice etc.

B. Mostră de evaluare sumativă finală

Examen

Test

I. Regimul juridic al bunurilor soților

1.1 Definiți regimul juridic al bunurilor soților reglementat de Codul familiei.

1.2 Analizați modul de exercitare a actelor de administrare și dispoziție a bunurilor proprietate comună în devălmășie a soților.

1.3 Soluționați speța.

S. a vândut fără acordul soției N. casa de locuit din comuna Palanca la prețul de 50000 lei. După achitarea prețului casei de locuit, cumpărătorul s-a instalat în casă, înregistrând dreptul de proprietate asupra imobilului la organul cadastral teritorial.

Soția N., întorcându-se peste un an de la vânzarea casei din străinătate, a aflat despre aceasta.

Avea oare soțul S. dreptul să vândă casa fără acordul soției N.?

Poate oare N. să ceară declararea nulității contractului sau va solicita subrogarea ei în drepturile cumpărătorului?

Soluționați litigiul.

VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Tratatе internaționale multilaterale

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluțiunea 217 A (III) din 10 decembrie 1948 la New York, Ratif.Prin: Hot. S.S. nr.217 din 28 iulie 1990. // *Veștile*, 1990, nr.8, p.534-535. Tratatе internaționale, Vol.1. - Chișinău, 1998, p.11-17.
2. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989. Ratif.Prin: H.P., nr.40 din 12 decembrie 1990. În vigoare pentru RM din 25 februarie 1993. - În: Tratatе internaționale, 1998. Ediție oficială. Vol.1-Chișinău, p.51-71.
3. Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, încheiate la Haga la 29 mai 1993. Ratif. prin: H.P., nr.1498 din 29 ianuarie 1998 // MO, 1998, nr.14-15, p.16. În vigoare pentru RM din august 1998. - În: "Tratatе internaționale". Ediție oficială 1999. Vol.15, p.81-95.

2. Acte normative

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994 // MO, 1994, nr.1.
2. Codul Civil al RM, nr.1107-XV din 06 iunie 2002 // MO nr.82-86 din 22 iunie 2002.
3. Codul Familiei al RM, adoptat prin Legea RM nr.1316-XIV din 26 octombrie 2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 // MO nr.47-48/2001.
4. Codul de procedură civilă al RM, nr.225-XV din 30 mai 2003 // MO, 2003, nr.111-115/451.
5. Codul penal al RM: Legea nr.985 din 18 aprilie 2002 // MO, 2002, nr.128-129, p.2-63, în vigoare din 1.01.2003.
6. Codul muncii al RM adoptat prin Legea nr.154-XV, la 28 martie 2003 // MO, partea I, nr.159-162 din 29 iulie 2003.
7. Codul cu privire la locuințe, adoptat la 03.06.1983 // *Veștile RSSM*, 1983, nr.6 (modificat).
8. Legea privind actele de stare civilă, nr.100-XV din 26 aprilie 2001//MO, nr.97-99 din 17 august 2001.
9. Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994//MO, 1995, nr.13.
10. Hotărârea Parlamentului RM cu privire la aderarea RM la Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale și la Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, nr.1468-XIII din 29.01.98 // MO, 1998, nr.14-15/79.
11. Legea privind regimul juridic al adopției, nr.99 din 28.05.2010.// MO nr.131-134 din 30.07.2010, în vigoare din 30.01.2011.
12. Hotărârea Guvernului RM nr.62 din 03.02.1994 privind înfierea copiilor de către cetățeni străini // MP, 1994, nr.2, p.34-36. Modif. prin: HG nr.228 din 27.02.1998 // MO 1998, 09.04, nr.30-33, p.45-46; HG nr.1375 din 10 dec. 2001 // MO, 2001, nr.155-157, p.36.

3. Practică judiciară

1. *Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului*, trei volume. - Chișinău, 2006.
2. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. - Chișinău: Cartier juridic, 2005.

4. Hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție

1. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.15 din 20 decembrie 1993 cu modificările introduse prin Hotărârile Plenului nr.38 din 20 decembrie 1999 "Cu privire la practica judiciară

în cazurile despre constatarea faptelor ce au o valoare juridică” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2002.

2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.10 din 15 noiembrie 1993 cu modificările introduse prin Hotărârile Plenului nr.38 din 20 decembrie 1999 și nr.29 din 16 septembrie 2002 “Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației în cauzele de desfacere a căsătoriei” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2002.

3. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.8 din 24 octombrie 1994 cu modificările introduse prin hotărârea Plenului nr.10 din 19 decembrie 1994, nr.38 din 20 decembrie 1999 și nr.29 din 16 septembrie 2002 “Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la judecarea cauzelor referitoare la stabilirea paternității” // Culegere de hotărâri explicative - Chișinău, 2002.

4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.3 din 23 mai 1974 “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre decăderea din drepturile părintești a cetățenilor care nu asigură educația corespunzătoare a copiilor” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2002.

5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.9 din 19 decembrie 1994 “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre încasarea pensiei pentru întreținerea copiilor și altor membri ai familiei” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2002.

6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.16 din 23 decembrie 1996 “Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației despre înfierea copiilor” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2002.

7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.21 din 12 decembrie 2005 “Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației despre încuviințarea adopției” // Culegere de hotărâri explicative. - Chișinău, 2006.

5. Literatura recomandată

a) monografii și publicații periodice

1. Chirtoacă Lilia. *Tratat de dreptul familiei*. - Chișinău: Bons Offices, 2005.
2. Cebotari V. *Dreptul familiei*. - Chișinău, 2004, 2008..
3. Волчинский В. К. *Семья и закон*. - Кишинев, 1981.
4. Margineanu L., Margineanu G. *Dreptul familiei*. - Chișinău, 2002.
5. Pînzari V. *Dreptul familiei (note de curs)*. - Chișinău: Universitas, 2000.
6. Albu I. *Dreptul familiei*. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975.
7. Amuza I. *Căsătoria și divorțul în vechiul drept românesc*. - București: Sylvi, 2001.
8. Avram M. Filația. *Adopția națională și internațională*. - București: ALL BECK, 2001.
9. Bacaci Al., Haceanu C., Dumitrache V. *Dreptul familiei*. - București: ALL BECK, 1999.
10. Bacaci Al. *Raporturile juridice patrimoniale în dreptul familiei*. - Cluj-Napoca: Dacia, 1989.
11. Baias F., Avram M. *Legislația familiei*. - București: ALL, 1994, 1996.
12. Chelaru I. *Căsătoria și divorțul. Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat*. - Iași: A 92 ACTEON, 2003.
13. Cocoș S. *Dreptul familiei*. Vol. I, II. - București: Lumina Lex, 2001.
14. Cosmovici P. *Relațiile nepatrimoniale și patrimoniale din familie*. - București, 1998.
15. Crăciunescu C. *Regimurile matrimoniale*. - București, 2000.
16. *Dicționar de dreptul familiei*. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.
17. Filipescu I. *Tratat de dreptul familiei*. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1989, 1996, 1998, 2000.
18. Filipescu I. *Adopția și protecția copilului aflat în dificultate*. Ediție revăzută. - București: ALL BECK, 1998.
19. Gomier D. *Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului / Traducere de Stoica C.* - București: ALL, 1993.
20. Gureșoae I. *Divorțul și efectele sale juridice*. - GIR Pres, 1997.
21. Lupulescu D. *Dreptul de proprietate comună al soților*. - București: Șansa, 1993.

22. Lupulescu D. *Acte de stare civilă*. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
23. Lupulescu D. *Numele și domiciliul persoanei fizice*. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
24. Moroșanu C., Chelaru C., Iftimie N. ș.a. *Adopția națională și internațională*. - Iași: Moldogrup.
25. Reghini I., *Dreptul familiei*. Vol. I. - Tîrgu-Mureș, 1994.
26. Rauschi M., *Adopția în dreptul internațional privat*. - București: Editura Ministerului de Interne, 2000.
27. Бондов С. Брачный договор: *Учебное пособие для вузов*. - Москва: Закон и право, 2000.
28. Гангало Б., Крашенинников П.В., *Брачный договор. Комментарий семейного и гражданского законодательства*. - Москва: Статут, 2002.
29. Кошев Т. Судебная защита прав и интересов в сфере брачно-семейных отношений. - Ашхабад, 1998.
30. Нечаева А. *Семейное право. Курс лекций*. - Москва, 1999.
31. Нечаева А., *Споры о детях*. Ответственный редактор Шапкин М. - Москва: Юридическая литература, 1989.
32. Пчелинцева Л.М., *Семейное право России: Учебник для вузов*. - Москва: Норма, 2002.
33. Пчелинцева Л.М. *Практикум по семейному праву, 3-е издание, переработанное и дополненное*. - Москва: Норма, 2001.

b) publicații periodice

1. Cebotari V. *Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale* // Buletinul Asociației tinerilor juriști, 1999. nr.6 (19), p.61-83.
2. Cebotari V. *Considerații generale privind noțiunea și conținutul contractului matrimonial* // Revista Națională de Drept, 2002, nr.10, p.29-31.
3. Cebotari V. *Natura juridică a contractului privind plata pensiei de întreținere* // Revista Națională de Drept, 2002, nr. 9, p.11-13.
4. Crețu V. *Aspecte generale privind noul Cod al familiei al Republicii Moldova* // Revista de drept privat, nr.1, 2002, anul 2.
5. Guzun G. *Problemele perfecționării legislației familiale a Republicii Moldova* // Revista de filosofie și drept, nr.1, 1994.
6. Iovu O. *Cerere de divorț și unele reflecții asupra termenului de împăcare* // Revista de drept privat, anul 2, nr.1, 2002, p.34.
7. Iovu O. *Desfacerea căsătoriei prin divorț și nulitatea acesteia în dreptul Republicii Moldova* // Revista de drept privat, 2001, anul 1, nr.1, p.99-120.

c) din arhiva Curții Supreme de Justiție

1. Dosarul nr.2ra-816/2007;
2. Dosarul nr.2ra-815/2007;
3. Dosarul nr.2ra-739/2007.